

Herfstindrukken uit twee DELTA'S

Door J. Rooth (R.I.V.O.N.)

In de Camargue, te Stes Maries de la Mer, werd van 11 tot 18 november 1962 de MAR-conferentie gehouden. Het project MAR waarin de volgende internationale organisaties samenwerken: I.U.C.N., I.C.B.P. en I.W.R.B., heeft tot doel de balans op te maken van de belangrijkste moerasgebieden in Europa en Noord-Afrika. Hierbij wordt nagegaan wat nog aanwezig is, welke beschermingsmogelijkheden er zijn en hoe deze gebieden moeten worden beheerd.

Het belang van deze moerasgebieden werd meestal afgemeten aan de betekenis, die ze voor de vogels hebben als broedgebied, pleisterplaats en overwinteringsgebied. Er is van andere organismen meestal te weinig bekend om die in de waardebeoordeling te kunnen betrekken. Vele aspecten van wat op de vergaderingen behandeld werd, konden in het veld aanschouwd worden. Excursies in de Camargue en een slotexcursie naar de marismas van de Guadalquivir boden hiervoor een mooie gelegenheid.

Hieronder wordt een globaal beeld gegeven van de vogels, die op deze excursies werden gezien.

De Camargue

De Camargue is een van de belangrijkste overwinteringsplaatsen van zweemenden in Europa. Hiervan kon in november een goede indruk verkregen worden.

Bovendien vormt het als Rhônedelta een belangrijk doortrekgebied en pleisterplaats voor zangvogels en vinkachtigen die via het Rhônedal naar het zuiden trekken en vanuit de Camargue de oversteek naar Noord-Afrika maken. Uiteraard brengt deze grote vogelrijkdom (en de aanwezigheid van kleine zoogdieren) een grote roofvogelbevolking met zich mee.

Op alle excursies en ook in de omgeving van Stes Maries de la Mer werden *Cetti's zangers* waargenomen. Behalve deze standvogel was er nog doortrek van zangvogels en vinkachtigen. Van de laatste groep werden vooral veel *putters* gezien. Overal waren veel kiekendieven te zien vnl. bruine. *Steenultjes* werden regelmatig gehoord en 's avonds werden op en boven de wegen verschillende *kerkuilen* en *bosuilen* waargenomen. *Kleine zilverreigers* konden overal in de moerassen worden aangetroffen.

Langs de kust waren *grote sterns*, *Jan van Genten*, *futen* en *noordse pijlstormvogels* waar te nemen.

Hieronder volgen nog wat nadere bijzonderheden van deze excursies. 13-11-1962. In de namiddag werd Tour du Vallat bezocht, waar Dr. Luc. Hoffmann een natuurreservaat bezit. Er wordt hier op grote schaal waterwild geringd. De vanginstallaties werden bezichtigd. Er waren enkele duizenden zwemeenden te zien w.o. veel *talingen* en *smienten*. Er werd een *bastaardarend* waargenomen.

15-11-1962. 's Ochtens werd een bezoek gebracht aan Bardouine. Dit is een particulier jachtgebied. Er vond een demonstratie plaats van het beheer: het mechanisch verwijderen van moerasvegetatie om het terrein open te houden. Dit is nl. gunstiger voor zwemeenden en snippen. Op een van de grote plassen werden o.a. vele honderden *krooneenden* en eveneens vele honderden *krakeenden* gezien.

17-11-1962. De hele dag werd doorgebracht in het Camarguereservaat en het bijbehorende biologisch station Salin de Badon. Behalve het Etang de Vaccarès werd ook het Bois des Rièges bezocht. Ook hier werd weer veel waterwild gezien, vnl. *smienten*, *talingen*, *wilde eenden* en *meerkoeten*. Er was hier slechts één *flamingo*, hoewel er nog ca. 2000 *flamingo's* in de hele Camargue aanwezig waren. In de omgeving van het Bois de Rièges werden verscheidene wilde zwijnen opgejaagd.

De Rio Guadalquivir

Er is van de oorspronkelijke deltaoppervlakte van 160.000 ha nog ongeveer een vijfde deel in ongecultiveerde staat over. Dit gedeelte is echter nog zo groot en imposant, dat het met recht nog één van de laatste grote wildernissen van Europa wordt genoemd.

In samenwerking met een van de eigenaren Don Mauricio Gonzalez Diez doet het World Wildlife Fund pogingen om althans een deel van dit gebied als reservaat te kopen. Het Spaanse Ministerie van Landbouw wil ook medewerken tot het instellen van reservaten in dit unieke gebied. De hele procedure schijnt door allerlei oorzaken nogal wat moeilijkheden met zich te brengen, waardoor de toekomst van dit gebied nog niet veilig gesteld is. Er zijn nl. ook ontginningsplannen en

plannen voor openlegging, o.a. een wegverbinding tussen Jerez de la Frontera en het geïsoleerde Huelva via de Guadalquivir en de zandige kuststrook van dit gebied. Hierbij wordt ook aan de ontwikkeling van de recreatie gedacht wat voor het economisch zwakke Spanje deviezen zou kunnen opleveren. Het zou een onherstelbaar verlies zijn voor heel Europa (en ook daarbuiten) wanneer er niet een of enkele grote reservaten worden gesticht. Ook vele van onze broedvogels vinden hier een pleisterplaats of overwinteringsgebied.

Het gebied dat nog ongeschonden is, bestaat voor de helft uit moerasen (marismas) en voor de andere helft uit hogere zandgronden (jaguarzal). De marismas bestaan vnl. uit brak- en zoetwatermoerassen die slechts bij de monding van de Guadalquivir zouter worden. Daar worden dan ook de *flamingo's* aangetroffen. Tussen de natte moerasgebieden zijn droge landtongen met een schorrenbegroeiing. Het hogere zandige deel is te onderscheiden in een savanna-achtig landschap met een niet gesloten kruidenvegetatie (o.a. *Halimium*) waarin hier en daar groepjes kurkeiken.

In de richting van de Atlantische Oceaankust gaat dit over in hoge, vaak kale duinen waar soms *Pinus pinea* groeit. Op de grens tussen het zandige en moerassige deel zijn veel kwelplassen, die bijzonder vogelrijk waren. In de duinen zijn hier en daar duimereen, die eveneens veel vogels aantrekken, zowel in broed- als trektijd.

Het gebied wat door de excursies bestreken werd betreft de Coto Donana, hetgeen wil zeggen de beschermde jacht van Donna Anna. Dank zij de medewerking en gastvrijheid van Don Mauricio kon de excursie in het palacio (het jachthuis van middeleeuwse oorsprong) gehuisvest worden. Er is een grote rijkdom aan wild: damherten, edelherten en wilde zwijnen. Er wordt echter weinig gejaagd en dit brengt met zich mee, dat mede door de grote vogelrijkdom, de aanwezigheid van kleine zoogdieren (konijnen!) en reptielen (slangen!) in dit gebied een ongekend grote roofvogelpopulatie leeft, zowel in als buiten de broedtijd. Voorts nemen ook de roofdieren als lynx, wilde kat, mungoose en vos een belangrijke plaats in.

Het is op zichzelf een belevenis in zo'n groot gebied een situatie aan te treffen waar een biologisch evenwicht heerst. Dit gaat gepaard met een voor ons onvoorstelbare roofvogel- en roofdierstand, die vroeger in grote delen van Europa aanwezig was. Door het ingrijpen van de mens en verkeerd beheer zijn juist de roofdieren gedecimeerd met alle gevolgen van dien (duivenplaag, zilvermeeuwenprobleem, konijnenplaag, etc.).

19-11-1962. Tocht vanaf Sevilla via El Rocio, aan de N.-zijde van Las Marismas, naar de Coto Donana.

Het begon al goed in Sevilla waar op en bij de kathedraal een groep kleine torenvalken was te zien, die er ook nestelen. Tussen El Rocio en het palacio werden koereigers, kleine zilverreigers, enkele 10-tallen bruine ibissen, steltkluten en ooievaars gezien. Veel roofvogels, zoals buizerden, zwarte en rode wouwen en gieren. Circa 300 grauwe ganzen, smienten, pijlstaarten, talingen en wilde eenden. Enkele 10-tallen grielen en een groep van enkele honderden witbuikzandhoenders. De verlaten reigerkolonies in Algaida werden bezocht, waar in de oude

kurkeiken en het braamstruweel de nesten van *oievaarders*, *kwakken*, *ralreigers*, *kleine zilverreigers* en *koereigers* werden aangetroffen.

Veel edelherten, damherten en wilde zwijnen werden waargenomen. Bij het palacio werden *zwarte spreeuwen* in de eucalyptusbomen gezien.

20-11-1962 werd te paard een excursie gemaakt door de Marismas de Hinojos. De volgende vogels werden o.a. waargenomen: ca. 40 *oievaarders*, 7 *kraanvogels*, vele 10-tallen *grauwe ganzen*, vele duizenden *smienten*, *pijlstaarten*, *groenpootruiters*, *grutto's*, *tureluurs*, *steltkluten*, *watersnippen*, 1 *bokje*, 1 *porseleinhoen*, *putters*, erg veel *witte kwikstaarten*, *waaiersaartrietzangers*, *kortteenleeuwreiken*, *torenvalken*, *wouwen*, *bruine kiekendieven*, *havikarend*, *keizerarend*, *aasgier*, *vale gier* en *monniksgieren*.

21-11-1962. Sta. Olalla (duinmeren) en omgeving (dennenbossen en kurkeiksavanne). In het eerste gebied werden waargenomen: 3 *do-daarjes*, *kieviten*, *bokjes*, *watersnippen*, *meerkoeten* (geen *knobbelmeerkoeten*, die hier plegen te broeden), 2 *keizerarenden*, 1 *kwartel* en een verlaten *lepelaar*kolonie. In het tweede gebied werden *roodpootpatrijzen*, 1 *hop* en nesten van de *keizerarend* (in *Pinus* en *kurkeik*) aangetroffen. De nestgelegenheid van deze soort is beperkt, doordat er geen verjonging van de kurkeik optreedt (eikels worden door de herten en 'zwijnen gegeten). De kurkeiken nemen af. In holle kurkeiken is er een grote „concurrentie” tussen o.a. *kauwtjes* en *hoppen*, terwijl ook de *lynx* deze holtes gebruikt.

22-11-1962. Sopenon Laguna en de duinen. ± 80 *blauwe eksters*, *kuijeenden*, *raven*, *zwarte kraaien*, *zanglijsters*, 1 *tijftjaf*, ca. 1000 *grauwe ganzen*, 1000-en *smienten* en *talingen*, enkele *kluten*, *kieviten*, *grutto's*, *strandplevieren*, *steenlopers*, *monniksgier*, *vale gieren* en *aasgieren*. Wij zagen ook sporen van een *lynx*!

Na zulke ervaringen dringt zich altijd een vergelijking met de Nederlandse situatie op. Het treft dan weer altijd welk een grote vogelrijkdom in soorten en aantallen Nederland herbergt. Waarbij nog altijd de eigenschappen van ons land als, weliswaar dicht bevolkt en sterk gecultiveerd, deltagebied een belangrijke rol spelen. Afgezien van de voor ons meer exotische soorten blijken de aantallen steltlopers, eenden en ganzen in deze delta's zeker vergelijkbaar met onze aantallen.

Behalve voor de trekvogels is dit soms ook het geval bij broedvogels. Het bleek bijv., dat Nederland één van de grootste *lepelaar*populaties van heel Europa bezit. Zelfs de kolonies van Andalucia, de Donaudelta en de Neusiedlersee herbergen kleinere populaties.

- *Het adres van de schrijver luidt: Drs. J. Rooth, RIVON, Soestdijkseweg 33, Bilthoven.*